

Приказ

Прича о глвонемом перачу прозора

Драгољуб Б. Ђорђевић и Драган Тодоровић. *Тома Семафорција. Социолошки портрет перача шофершајбни*. Нови Сад: Прометеј, Ниш: Машински факултет, 2020, 264 стр.

Биографска прича о перачу прозора на колима која се заустављају на једној важној нишкој раскрсници, Томи Асановићу – Семафорцији, нова је монографија у серији издања тима социолога са Универзитета у Нишу. Објављена је у суиздаваштву нишког Машинског факултета с новосадском издавачком кућом „Прометеј“. Радови нишких социолога, управо зато што често прелазе границе своје научне дисциплине, фолклористима су добро познати. Поменимо ко-ауторску монографију о нишком култном месту Зајде Баце, насталу у склопу обимних истраживања у домену социологије религије, чији су резултати и студије Драгана Тодоровића о протестантизацији Рома, а затим и серију монографија на тему живота

у пограничју јужне и југоисточне Србије. Фолклористима су једнако добро познате ромолошке публикације данас већ универзално високо вредноване Нишке ромолошке школе, да поменемо само широј публици најпознатију монографију посвећену Шабану Бајрамовићу под насловом *Питао сам малог пужа* аутора Драгољуба Б. Ђорђевића.

Монографија о Томи Семафорцији има неколико целина. Драгољуб Б. Ђорђевић потписује прва четири поглавља: *Мој приступ портретисању Томе Семафорције* (стр. 13–19), *Тома Семафорција: социолошки портрет* (стр. 23–34), *Још социолошких цртица о шофершајбновцима* (стр. 37–64) и *О урбаним рударима* (стр. 67–106). Драган Тодоровић аутор је следећа два поглавља: *Тома Семафорција у раљама статистике* (стр. 109–134) и *Тома Семафорција њим самим* (стр. 137–143). Поговор монографији написала је социолог Милана Љубичић (стр. 147–158). Следе захвалнице, литература, именски ре-

гистар и кратка информација о реконструкцији раскрснице Мост младости, на којој је Тома радио, у кружни ток. Ту су и три резимеа: на енглеском, ромском и руском језику, што је већ постала пракса у издањима Нишке ромолошке школе (превод на стандардизовани ромски потписује Славица Васић). Фолклористима ће од великог значаја бити прилози уз књигу: *Протокол посматрања и бележења података* (стр. 233–234) и *Процедура за разговор са Томом Семафорџијом* (стр. 235–240), заправо упитник за рад са саговорником. Осим личних података и социјалне карте саговорника, упитник је предвиђао и питања у вези са здравственим стањем и разлозима бављења послом прања стакла, питања којима се покрива опис његовог радног дана, понашање на раскрсници, сарадња са другим људима и представницима градске власти.

Књига је илустрована Томиним фотографијама с раскрснице и илустрацијама академског сликара Мирослава Анђелковића.

Монографија се смешта на пресек социологије града и социологије маргинализованих група (и једним делом студија инвалидитета), а карактерише је специфичан метајезик, на који су читаоци социолошких студија Драгољуба Б. Ђорђевића иначе већ навикли. Теренски део истраживања – посматрање и бележење Томиних активности на раскрсници („посматрање без учествовања“), обавили су Драган Тодоровић, Јелена Динић и Младен Митровић током 2018. године, у сва четири годишња доба, односно – по пет дана недељно у јуну, августу, новембру и децембру, од јутра (око 8 часова) до после подне (око 16.30 часова). Разговор с Томом Асановићем истраживачи су обавили тек 12. јуна ове године (2020) уз помоћ Небојше Ивковића који познаје знаковни језик. Интервју је спроведен тако што је преводилац читао питања и знаковним језиком их преносио Томи, а затим истраживачима преносио значење Томиних одговора. Овако вођен интервју за теоретичаре и методологе теренског рада представља велики изазов. За његову потпуну анализу било би неопходно и видео снимање, што истраживачи у конкретной ургентној ситуацији нису могли да обезбеде.

Уводни делови монографије садрже импресије о перачима прозора аутомобила из разних крајева некадашње Југославије: из Љубљане, Загреба, Сарајева, Подгорице и Скопља. Ту је и новински чланак о перачу „шоферки“ из Крагујевца и различити коментари о перачима прозора преузети с интернета (често се користе подаци са сајта *Вукајлија*). У вези с појмом 'урбани рудари' Драгољуб Б. Ђорђевић наводи читав списак занимања у оквиру сиве економије (стр. 71). Ту се, осим сакупљача секундарних сировина, налазе и амали, бескућници, ђубрари, задушничари, збирачи старе хартије и кутија, ималинари, контејнераши, перачи шофершајбни, понуђачи ситних израђевина

(препродавци), просјаци, сабирачи старог гвожђа, скупљачи боца и ине пластике, смећари на депонијама, таљигаши, улични свирци... Поетски надахнут социолошки текст допуњен је двема песмама – једном Бранка В. Радичевића о ђубретарима и једном пољског песника Анджеја Бурсе *У одбрану просјачења*.

Прича о глувонемом Рому, Томи Асановићу, нишком перачу прозора, послужила је коауторима Драгољубу Б. Ђорђевићу и Драгану Тодоровићу да сачине инспиративну студију и да комбиновањем озбиљног социолошког истраживања на урбаном терену с информацијама из различитих извора и њиховим уклапањем у кохерентну целину учине прави издавачки подвиг. Отворили су нове социолошке путеве и тиме, надамо се, охрабрили и истраживаче градског фолклора да изађу на улицу и погледају стварност.

Биљана Сикимић
Балканолошки институт САНУ, Београд
Е-пошта: biljana.sikimic@bi.sanu.ac.rs

Примљено: 6. 9. 2020.
Прихваћено: 3. 11. 2020.